

120); 1359: *Reymat* (CoDoACA XII, 18).

Si les circumstàncies locals del paratge són molt notables i ben conegudes, afegeixen una força convincent a l'explicació lingüística del nom. Aquí n'hi ha de molt marcades i conspicues. Ha estat des de sempre un país d'intens conreu vinyater, gran centre vitícola, ja molt abans que els Codorniu i Raventós, hi trassallessin el centre principal de llur producció, que primer compartien amb el «Castell-del-remei» d'Urgell; el fet és tan palès i divulgat a tot Catalunya, que ens 10 estalviarà de comprovar-lo amb cites (a l'abast de tothom n'hi ha) a la *GGC Lda.*, *N.C.E.C.* etc. Una altra és més coneguda de la gent rica, cf. M. Saurí, «Grandes cacerías (caza menor), *Raymat*, *Balmanya*, *Montagut*, *Gimenells*: narraciones y recuerdos íntimos 15 de caza», Bna., 1894, 121 pp.: on també es veuran les descripcions i precaucions preses per no malmetre l'exploració vinyatera.

ETIM. És ben d'acord amb aquella notabilitat. La forma més antiga revela que el nom ja ha de venir 20 del parlar local semi-mossàrab, anterior a la consolidació del domini musulmà; o, almenys, a l'arabització progressiva (i més aviat incipient que mai completa) del parlar de la rodalia de Lleida. És evidentment un derivat local del ll. *RACEMUS*, -*CĪMUS* 'raïm, gotim de vinya', que en mossàrab apareix, normalment, amb la c tornada *ġ*: *raġim* (*RMa*); en deriv. diminutiu i *rixmél* (*PAlc*), i *arriġum* en el parlar marroquí dels moriscos andalusís refugiats a l'Àfrica (*DECat* VII, 56a1 ss., cf. Simonet i *DECH*). 25

Raġimât o més arabitzat *raġmat* és en efecte la forma que encara aconseguim viva en les mencions més antigues: *Raxmad*, *Rachmat(o)* (1172, 1185) i quasi igual *Raixmat* el 1280; ja un poc evolucionat *Raismat* el 1279-80, una mica més el *Raesmat* de 1168; i en fi, ha quedat *Raïmat* o *Raimat* ja adaptat del tot al català, no sense revelar consciència de la filiació etimològica en els cercles locals populars. 30

Quant a la forma de la derivació en mossàrab (o la seva fàcies arabitzada), es pot dubtar entre dues explicacions de detall. 40

D'una banda (*a*), un plural àrab *raġimât*: del tipus de plurals àrabs, que en àrab clàssic era general en els femenins i, excepcional en altres mots, però en vulgar s'estengué més sobretot en els mots manllevats d'altres llengües per l'àrab. 45

O, per altra part (*b*): **RACIMĒTUM* 'vinyal, vinyet', 'estesa de raïm, escampall de vinya': car davant un *ġ* emfàtic de l'àrab leridí, es tendia a pron. *a* la vocal «fatha» (i no pas *ä*); també aqueixos leridís havien de tendir a contraure-ho en *raġmât* adaptant-ho a una estructura normal en àrab. 50

M'inclino per la segona alternativa, tan ben adaptada als fets populars, atès el fet que un derivat **RACIMĒTUM* seria una creació ben normal en ll. vg.; per més que en el clàssic només tinguem notícia de *racematus* 'carregat de gotims', Plini (que en rigor també fóra una base possible).

S'ha pensat en alguna altra etim. que no es vacillarà a rebutjar: Epalza (els arabistes sempre frívola- 60

ment apriorístics²): de l'àr. *raġim* 'el misericordiós' (*Buill. Soc. Onom. Bna.*, st. 1886, 137), deixant sense explicar -*at*, i desmentit per les formes antigues etc. Més seriós era el que jo mateix havia especulat en anys juvenils: reducció del NP germ. *RAGINBARD*, amb *mb* > *m* normal, i una dissimilació de la 2a. r.;³ però descartat per les mencions antigues que llavors no coeixia.⁴

¹ Observem que en aqueixa font la variant més conservadora figura com a nom de l'església (respectant la documentació que hi devia haver), mentre que el capellà ja usa la forma amb -*aism*- més adaptada als hàbits fonètics catalans. — ² El mossàrab? Tabú, per a ells, *raqa*, *raqa!* mentre vegin vagues paronímies, ens engueguen les etim. toponímiques, sense engaltar, com si els altres no sabéssim àrab; preferible a tot, i a col·laborar amb els lingüistes i romanistes. — ³ Först., 1224. Evolució igual que en *ISANBARD* > *Isamat*, cf. *BERNHARD* > *Bernat*; *Lombats* variant de *lombarts* en els mss. de les *VidesR* (254r, 1). Verament aquest NP ha deixat descendència toponímica nostra: Roca del *Rimard* en el Capcir, te. Matamala (xxvi, 26.7). — ⁴ Agraeixo vivament al P. Agustí Altissent l'amable comunicació de la menció de 1185 que apareixerà com doc. n.º 3 en el vol. II del *Diplomatari* de Poblet que té en preparació; i de la de 1170 que va en el seu vol. I, n.º 386.

RAINÓS

Font del Raïnós en el terme de Laguar (enq. d'Ebo, xxxiv, 145.16). Sembla FONTE RESĪNOSU (suposo en bosc de pins resinosos) arabitzat *fonte-řezinós*, amb *ř* sonor, i catalanitzat segons el duplicat *resinós/reïnós*.

Raio, *Rais*, V. *Raig* *Raixa*, V. vol. I, 242-243

RAJADELL

(A1) Poble de la comarca de Bages, 10 k. a l'O. de Manresa, municipi extens amb alguns llogarets i veïnats agregats.

PRON.: *řaġadél*, a Santpedor, i a Camps (Canç), Casac. 1920; id. a Rubió, 1932 (exc. 209, Ll. i, 43-44); gentilici: *řaġadéls* a Canç.

MENCIONS. 1063: «castrum *Ridagel*», però rectificat *Rigadel* en l'altra versió, a. 1066, del mateix document: afr. Or. de *Gravelosa*, que pel S. afr. amb *Castellfollit* i Occ. *Maçana*» (*Li. Fe. Ma.* I, 192.1 i 205.1). S. XI, s. d.: «in *Regedael* --- *Pumàger* --- *Lanera* ---»; ¹ 1113: «*Regedel* [--- Mura, Castellnou] --- feuum de *Rigadel* --- *Rigadell* --- *Rigadell* --- *Regodell*» (*Cart. St. Cugat*, n.º 821, III, p. 23).

S. XII ss., llistes parr. vigatanes: *Rigadel* docs. I i III, *Rayadel* en el II (ed. Pladevall, n.º 238); 1155: P. de *Ragedel* --- *Ragedell*, doc. de Poblet (*Cart. id.*,